

УДК 94(73)“1961/1963”:323.13(=411.21)

ОБРАЗ ПАРТІЇ БААС В АНАЛІТИЧНИХ ДОКУМЕНТАХ ЦРУ ТА ДЕРЖДЕПАРТАМЕНТУ США (1961–1963 рр.)

Кирило КАШТАНОВ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
кафедра нової та новітньої історії
пл. Свободи 4, 61022, Харків, Україна
e-mail: kirilkashtanov@gmail.com

На основі опублікованих матеріалів Держдепартаменту США, а також нещодавно розсекречених документів ЦРУ, у статті простежено еволюцію образу партії Баас в свідомості американського керівництва протягом 1961–1963 рр. Спочатку баасисти не були вагомою політичною силою, гідною спеціального розгляду. Однак незабаром, завдяки майже одночасному захопленню влади у двох країнах (Іраку та Сирії), ці арабські революціонери набули імідж дуже могутньої та впливової сили регіонального масштабу. Проте внаслідок досить суперечливої внутрішньої і зовнішньої політики, влада прихильників ПАСВ послабла. Поступово в характеристиках баасистів все більшу роль відігравали відверто негативні конотації.

Ключові слова: Баас, ЦРУ, Держдепартамент, США, Ірак, Сирія, Насер.

Сьогоднішня війна, що палає вже понад п'ять років в Сирії та Іраку, а також інші деструктивні процеси, характерні для цих двох арабських країн, сягають своїм корінням часів “холодної війни”. Як і зараз, у 1960-х рр. одним з ключових гравців у регіоні були Сполучені Штати Америки. Тому висвітлювати конструкції образу правлячих сил Багдаду і Дамаску очима американських держслужбовців є, безсумнівно, актуальною метою, яку ми спробуємо досягнути методами імагології та лінгвістичного аналізу тексту. В цьому нам допоможуть опубліковані документи бібліотеки Кеннеді, Державного департаменту, а також нещодавно розсекречені матеріали Центрального розвідувального управління, вперше введені до наукового обігу.

Після приходу до влади в 1961 р. Джона Фітцджеральда Кеннеді до складу пріоритетних завдань близькосхідного курсу Вашингтона увійшло налагодження діалогу з арабським націоналізмом у контексті спроб загального розширення впливу США в регіоні. Окрім Єгипту, це стосувалося також і радикально-республіканських Іраку та Сирії.

Партію Баас (укр. Партія арабського соціалістичного відродження, ПАСВ) створили ідеологи арабського націоналізму Мішель Афляк та Салах ад-Дін Бітар 1947 р. в Дамаску як загальноарабську організацію. У 1954 р. вона об'єдналася із Арабською соціалістичною партією Акрама Хаврані. У 1963 р. прийшла до влади у двох арабських країнах – Іраку та Сирії. У листопаді того ж року Баас тимчасово втратила домінуюче становище в Багдаді, повернувши його лише під час перевороту 1968 р. У Дамаску ПАСВ є правлячою до сьогоднішнього

дня. Її ідеологією є баасизм – різновид арабського націоналізму як суміш панарабізму, арабського соціалізму та антиколоніалізму.

Перші свідчення щодо баасистів як політичної сили в документах часів адміністрації Кеннеді належать ще до осені 1961 р. у зв'язку із політичною нестабільністю тодішніх іракського і сирійського режимів. Так, держсекретар Дін Ракс, оцінюючи ситуацію в Сирії після її виходу з Об'єднаної Арабської Республіки (ОАР) у кінці вересня 1961 р., відзначив її “родинність”, а як аргумент до подібної оцінки вказував, що “баасисти ще не показали своєї руки”¹. У той же час у щоденному донесенні ЦРУ президентові від 7 жовтня 1961 р. Баас визначалася як “радикальна соціалістична арабська націоналістична партія”, яку єгипетський президент Гамаль Абдель Насер нібито “заохочує” вбити короля Йорданії Гусейна та скинути його уряд². Характерно, що баасисти згадувалися в одному контексті з іншими радикальними силами, що діяли в Йорданії – комуністами і “братами-мусульманами”.

У документі за 1962 р. щодо “баасистських бойовиків” йшлося у зв'язку з їхніми спробами скинути диктатора Абдель Керім Касема в Іраку. Там же “група приходу до влади” визначилася як “Баас-партія (Партія арабського соціалістичного відродження), організація з частими серйозними фракційними розбіжностями”³. У донесенні ЦРУ від 12 грудня 1962 р. увага знову акцентувалася на змові баасистів проти іракського прем'єр-міністра, що діяли нібито спільно з монархістами, і чекали від монархістів замаху на життя глави уряду⁴. Через подібні замітки, а також “репетиції” (повтори – англ. *rehearsals*) баасистів можна зробити висновок про початковий досить радикальний, надто цілеспрямований (в своїх замаху на життя багдадського правителя), і навіть кровожерливий (при низькій внутрішній організації і конспірації) образ сирійських та іракських революціонерів у відображенні американських документів.

Проте не варто стверджувати, що в 1961–1962 рр. ці арабські націоналісти перебували у фокусі уваги американців. Баасистів у той час сприймали радше як об'єкт, а не суб'єкт політичного життя Близького Сходу, згадуючись лише в контексті політики інших регіональних сил – Касема, Насера, короля Гусейна тощо. У ще одній замітці по ситуації в Іраку за 12 квітня 1962 р. партія Баас також згадувалася лише крізь призму влади і положення Касема (в цьому конкретному випадку – відносин Багдада з курдами)⁵, а не як самостійний, гідний

¹ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1961-1962, Vol. XVII*, edited by Nina J. Noring (Washington: USG Printing Office, 1994), отримано доступ 31 грудня 2016, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v17/d117>

² The President's Intelligence Checklist 7 October 1961, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005991984, p. 5.

³ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1961–1962, Vol. XVII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v17/d262>

⁴ The President's Intelligence Checklist 12 December 1962, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996084, p. 8.

⁵ The President's Intelligence Checklist 12 April 1962, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005992296, p. 5.

окремої уваги феномен. Аналогічно йшли справи й з сирійськими баасистами, що їх розглядали лише в контексті проблем тодішнього уряду Халеда Бей аль-Азема⁶.

Цікаво, що згідно з сучасними російськими дослідженнями, а також роботами американських авторів, які дотримуються лівих переконань, ЦРУ нібито налагодило зв'язок з баасистами ще за часів іракської революції 1958 р. Зокрема, вказується, що саме американські спецслужби організували замах на Касема 7 жовтня 1959 р., в якому брав участь тоді ще нікому не відомий молодий Саддам Гусейн, що перебував на утриманні ЦРУ. Понад те, мовляв, саме за допомогою (в тому числі фінансовою) і навіть прямою координацією з боку американської розвідки баасистам у 1963 р. все ж вдалося повалити багдадського правителя, влаштувавши при цьому криваві антикомуністичні погроми⁷.

Однак, і в опублікованих документах, і в нещодавно розсекречених матеріалах ніяких доказів подібних тверджень виявити не вдалося. Баас завжди сприймалася американськими службовцями Держдепартаменту і ЦРУ як суто чужа і самостійна сила. А наведену позицію російської історіографії можна пояснити наявністю великої кількості радянських “родимих плям”, в тому числі і неприязні до Баас через її антикомуністичну політику; американські ж автори більш акцентують увагу на “імперіялізмі” курсу США в регіоні.

З початком 1963 р. ситуація змінилася. Практично одночасний прихід до влади баасистів у двох арабських країнах змусив Вашингтон уважніше придивитися до цієї політичної сили. В документах американської адміністрації партія Баас тепер почала набувати певну суб'єктність, своєрідну самостійну нішу уваги з боку спецслужб США. Так, у донесенні ЦРУ від 8 лютого 1963 р. відзначалося, що “Баас сформували в Сирії в 1954 році Мішель Афляк і Акрам аль-Хаврані. Це “соціалістична” панарабська, антизахідна, антикомуністична і найширше організована політична партія в арабському світі сьогодні”. У тому ж повідомленні вказано: “У той же час є розбіжності і поділ на про- та антинасерівські фракції. В Іраку партія на словах насерівська панарабська, але

⁶ The President's Intelligence Checklist 14 February 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996190, p. 3–4.

⁷ Олександр Фурсенко, *Росія і Міжнародні Кризи Середини ХХ Століття* (Москва: Наука, 2006) 178, 184–186; Євгеній Примаков, *Конфіденційно: Близький Схід: на Сцені й за Кулісами (Друга Половина ХХ – Початок ХХІ Століття)* (Москва: Російська Газета, 2012) 79–80; Michael Copeland, *The Game of Nations: The Amorality of Power Politics* (New York: Simon & Schuster, 1970); Вільям Блум, *Вбивство Демократії: Операції ЦРУ та Пентагону в Період Холодної Війни* (Москва, АНО “Інститут Зовнішньополітичних Досліджень та Ініціатив”, Кучкове Поле, 2013) 148–149. Детальніше щодо ідеології партії Баас, її відносин з Насером, регіональної політики тощо див.: Генріх Григорян, *Позиція Сирії в Близькосхідному Конфлікті* (Єреван, Видавництво АН АрмРСП, 1989); Григорій Косач, *Арабський Націоналізм чи Арабські Націоналізми: Доктрина, Етнонім, Варіанти Дискурсу*, у *Книзі Націоналізм у Світовій Історії*, ред. Валерій Тишков (Москва: Ін-т Країн Азії і Африки, 2011) 259–319 тощо.

в неї немає ніякого бажання бачити іракську ідентичність, занурену в контрольовану Насером державу. Попри те, що Баас є антикомуністичною, не варто очікувати розвороту нинішньої політики щодо Москви в таких сферах, як закупівля озброєнь і торгівля. Однак баасисти будуть нейтральнішими в політиці між радянським блоком і Заходом, ніж Касем... Деякі з ключових лідерів нинішньої революційної групи були визначені як баасистські армійські офіцери...⁸.

Агенти ЦРУ пояснювали переворот, що відбувся, попередніми репресіями касемовського режиму проти баасистів⁹. Нову владу характеризували в такому вигляді: “акцентування панарабізму в контексті іракських національних інтересів, а також нейтралізму, реформізму і соціалізму (скандинавського типу)”. Відзначалася “крайня націоналістичність” баасистського вчення, його прагнення встановити “арабський контроль над арабськими ресурсами” і “ворожість подальшому існуванню Ізраїлю”¹⁰. Одного з керівників баасистів, Салах ад-Дін Бітара, описували як “помірний соціаліст і затаєний панарабіст”¹¹.

Причому антикасемівський закат в США частково пояснювали попередніми замахами на життя іракського прем'єра. Американці відзначали також жорстокий антикомунізм баасистів (на противагу “сильній прокомуністичній” політиці Касема), які збираються “назавжди втопити комуністів у крові”. В той же час співробітники ЦРУ досить тверезо оцінювали реальні можливості нової влади, що носила спочатку коаліційний характер. Схожою була характеристика позицій сирійських революціонерів, які взяли владу в Дамаску на місяць пізніше.

Отже, найчастіші епітети, що їх вживали щодо баасистів, були: “націоналістичний”, “націоналістичної орієнтації”, “соціалістичний”, “панарабський”, “антикомуністичний”, “радикальний”, “помірний”, “екстремістський”, “доктринерський” тощо. Як правило, в описі баасистів спочатку було відсутнє яскраве емоційне забарвлення, а згадки щодо цих арабських революціонерів носили досить нейтральний і стриманий характер. Вельми показовим є і те, що в більшості випадків працівники спецслужб і зовнішньополітичного відомства не виділяли “баасистськість” нових режимів Іраку та Сирії. Таку позицію можна пояснити тим, що для Вашингтону актуальнішими були реальні заходи молодих арабських правителів у внутрішній і зовнішній політиці, а не їх партійна приналежність і формальні ідеологічні настанови. У більшості документів нові владні суб'єкти позначали просто як “режим”, “влада”, “уряд” Сирії та Іраку, абстрагуючись від “Баас”.

⁸ The President's Intelligence Checklist 8 February 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996181, p. 8.

⁹ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962-1963, Vol. XVIII*, edited by Nina J. Noring (Washington: USG Printing Office, 1995), історичні документи 31 січня 2016, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d153>

¹⁰ *Ibid.*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d174>

¹¹ *Ibid.*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d185>

Як і на випадок з Іраком, одним із наріжних принципів сирійських баасистів був їх антинасеризм¹². Однак ситуація всередині країни продовжувала залишатися нестабільною, виливаючись у відкрите протистояння баасистів з насеристами, тим самим лише розхитуючи і так кволу рівновагу¹³. На відміну від Іраку, в Сирії баасистам спочатку не вдалося витиснути своїх політичних опонентів з владних структур, і подальша характеристика агентами ЦРУ сирійського крила партії проходила саме в цьому руслі – постійному протистоянні з насеристами в боротьбі за владу¹⁴. У своїй ворожнечі з прихильниками єгипетського президента Баас доходила навіть до тактичного співробітництва з йорданською монархією¹⁵. Як бачимо, поряд з очевидним радикалізмом, американці досить реалістично оцінювали арабів, відзначаючи їх вимушені (“з небажанням”) “зміни лінії”. Досить швидко після заколоту в Дамаску сирійців почали розцінювати в контексті бунту в Іраку, через їхнє ставлення до Багдаду і навпаки¹⁶.

Непримиренна боротьба сирійців та іракців з єгипетським впливом через жорстку пропаганду і внутрішньодержавні “чистки” ставила під сумнів навіть арабську єдність, яку щорічно обговорювали на міжарабських конференціях. Проблема панарабізму була взагалі одним із найважливіших чинників

¹² The President’s Intelligence Checklist 9 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996230, p. 2–3; The President’s Intelligence Checklist 11 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996232, p. 4; The President’s Intelligence Checklist 18 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996353, p. 6; The President’s Intelligence Checklist 20 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996355, p. 2, etc; *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d153>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d190>

¹³ The President’s Intelligence Checklist 29 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996267, p. 5–6; The President’s Intelligence Checklist 22 April 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996307, p. 9; The President’s Intelligence Checklist 25 April 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996313, p. 12; The President’s Intelligence Checklist 9 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996337, p. 4; *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d198>

¹⁴ The President’s Intelligence Checklist 4 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996329, p. 4–5, 11; The President’s Intelligence Checklist 9 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996337, p. 4; The President’s Intelligence Checklist 11 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996341, p. 4; The President’s Intelligence Checklist 13 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996343, p. 3–4; The President’s Intelligence Checklist 20 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996355, p. 2, etc.

¹⁵ The President’s Intelligence Checklist 26 April 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996315, p. 2–3; The President’s Intelligence Checklist 1 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996323, p. 5–6.

¹⁶ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d190>

баасистського образу в очах американців¹⁷. Крім виділення антикомунізму і антинасеризму нового режиму, в американських документах постійно порівнюють два баасистські режими між собою, а також їх обох – з ОАР, причому майже у всіх питаннях, – зовнішньополітичної орієнтації, внутрішньої політики, економіки тощо.

Тематика внутрішніх розбіжностей, міжфракційних суперечок і в цілому хиткого, непевного становища баасистів, особливо сирійських, займала в документах адміністрації Кеннеді вельми істотне місце. Наприклад, у донесеннях ЦРУ пильну увагу приділено ворожнечі партійного керівництва Сирії з міністром оборони і начальником генерального штабу Зіадом Харірі (звинуваченим у змові з єгиптянами), що тривала протягом декількох тижнів¹⁸. З огляду на досить стриманий, нейтральний характер висвітлення цього явища, симптоматично, що в наступному подібному випадку, доповідаючи про чергові внутрішні проблеми Баас, американці вже безпосередньо вказували на спробу партії приховати розкол у власних рядах шляхом жорсткої зовнішньої антинасеровської риторики (“іракський баасистський режим скинув рукавички і атакував Насера особисто”) і звинувачень Каїра в підривної діяльності¹⁹. Схожу характеристику давали сирійським баасистам і співробітники Держдепартаменту, відзначаючи провокаційну роль Дамаску в нових зіткненнях на сирійсько-ізраїльському кордоні²⁰. Бачимо наростаючу недовіру американців до нової сирійської влади; зазначення хиткості їх засад; викриття в нещирості і популізмі.

З іншого боку, в американському розумінні баасисти вигідно відрізнялися від прихильників єгипетського лідера. Прийшовши до влади, поряд з більшою внутрішньою поміркованістю, іракські революціонери відмовилися скеровувати військо та надавати іншу допомогу республіканським силам в Ємен, де в цей час вирувала громадянська війна. Крім того, американцям явно імпонував їх різкий антикомунізм у внутрішній та нейтралітет щодо СРСР у зовнішній політиці. Американські дипломати не раз відзначали високу ймовірність поліпшити відносини США з Сирією та Іраком після приходу баасистів до влади в цих

¹⁷ The President’s Intelligence Checklist 27 May 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996368, p. 5–6; *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d198>

¹⁸ The President’s Intelligence Checklist 27 June 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996422, p. 6; The President’s Intelligence Checklist 28 June 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996424, p. 5; The President’s Intelligence Checklist 1 July 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996429, p. 4; The President’s Intelligence Checklist 8 July 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996441, p. 6.

¹⁹ The President’s Intelligence Checklist 19 July 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996461, p. 3–4; The President’s Intelligence Checklist 19 September 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996566, p. 6; The President’s Intelligence Checklist 27 September 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996580, p. 4.

²⁰ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d314>

країнах, вказуючи, що нові керівництва не є загрозою для інтересів Вашингтону в регіоні²¹. Держдепартамент навіть розглядав баасистів як потенційну протизагрозу Насерові в арабському світі, сприймаючи їх через ключові точки дотику – суперництва (“суперечливі поняття”) з єгипетським лідером (“арабський соціалізм” і “колективне керівництво”); та й самі іракці і сирійці дотримувалися аналогічної думки²². Подібний розклад сил дозволяв звести до мінімуму ймовірність появи арабського союзу з метою стратегічного оточення Ізраїлю з боку Єгипту і Сирії²³.

Однак у зовнішньополітичній риторичній стратегії щодо єврейської держави баасисти явно перевершували єгиптян у радикальності і безкомпромісності, будучи через це фактором суперництва і постійного роздратування для Насера. Це своєю чергою, змушувало його на відповідні кроки – своєрідні перегони агресивності, що підвищувала й так чималий градус напруги на Близькому Сході²⁴. Конфлікт між прихильниками двох варіантів панарабізму і соціалізму відображався на політичному житті інших арабських держав, зокрема, Йорданії²⁵.

Держдепартамент відзначав: “баасистська віра в єдність і революцію, в контексті її суперництва з Насером, може привести партію до активізації зусиль по підризу Йорданії”. Самі ж американці намагалися залишатися осторонь від цієї міжарабської суперечки, за винятком моментів, які могли безпосередньо зашкодити інтересам США в регіоні (наприклад, щоб повалити йорданського монарха, у зв’язку з чим президент Кеннеді навіть був змушений виступити “проти прямої або непрямой агресії щодо Йорданії та інших держав Близького Сходу з будь-якого боку”)²⁶. Формально не втручаючись у ворожнечу Насера і Баас, американці відчували очевидну неприязнь до радикалізму баасистів. Слід припустити, що поряд з арабо-ізраїльським конфліктом, громадянською війною в Ємені та іншими “гарячими точками” регіону баасизм поступово стає окремою проблемою для Вашингтону.

Характерно, що в описі зовнішньої політики (а часто і внутрішньої, особливо що стосується військового будівництва, етноконфесійних зіткнень тощо) її суб’єктами виступають досить безликі визначення ініціаторів дій і центрів прийняття рішень арабських країн, в тому числі і Сирії з Іраком. Це такі

²¹ Ibid., <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d198>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d217>, etc.

²² Ibid., <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d1217>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d225>, etc.

²³ Ibid., <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d323>

²⁴ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962-1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d323>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d329>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d353>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d377>

²⁵ Ibid., <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d222>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d225>, etc.

²⁶ Ibid., <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d345>

позначення, як “партія”, “влада”, “режим”, “уряд”, “Багдад/Дамаск” та ін. У той же час згадки саме про баасистів стосуються перипетій внутрішньої політичної боротьби в державі, розкладу сил у владі, ідеологічних суперечок тощо.

Згодом роль партії Баас у свідомості співробітників відомств, що відповідають за зовнішню політику, поступово змінюється. Завдяки приходу до влади, через ставлення до баасистів починають сприйматися інші політичні сили Близького Сходу – насеристи, “серединні (англ. *middle-of-the road*) націоналісти”, “праві сирійські екстремісти” (англ. *Syrian extremists on the right*), різноманітні консервативні елементи і т. ін.

Крім того, у сприйнятті американського керівництва Баас стає силою регіонального масштабу, починаючи впливати на інші арабські держави, погрожуючи їм. Співробітники ЦРУ неодноразово відзначали плани і навіть спроби заколотів у сусідніх країнах. Насамперед це стосувалося монархічних режимів Йорданії, Кувейту, Саудівської Аравії, республіканських Ємену і Єгипту (правда, маючи в останньому “низьку міцність”). Баасистську активність в цих країнах оцінювали як пряму загрозу для їх чинної влади; вказували бажаність і навіть необхідність реформ, щоб скоротити вплив Баас²⁷. А донесення агентів ЦРУ від 10 вересня 1963 р. містили інформацію, що Насер побоюється впливу баасистів аж у Північній Африці²⁸. Щоб послабити вплив націоналістів на всьому Близькому Сході, США безпосередньо розраховували використовувати йорданського монарха, який впроваджував відповідні репресивні акції²⁹. Отже, баасисти через спроби повалити короля Гусейна дійсно набували певної небезпеки для Сполучених Штатів, погрожуючи американським інтересам в регіоні. Крім знизити “тиск” баасистів на країни Перської затоки, Ізраїль та держави блоку СЕНТО, у Вашингтоні також намагалися використовувати баасистський антикомунізм, щоб знизити вплив Радянського Союзу в арабських землях³⁰. Як бачимо, американці насправді побоювалися акцій Баас, що виходили за межі Іраку і Сирії, розцінюючи їх як серйозну силу.

²⁷ The President’s Intelligence Checklist 7 October 1961, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005991984, p. 5; The President’s Intelligence Checklist 9 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996230, p. 2-3; The President’s Intelligence Checklist 15 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996240, p. 9; *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962-1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d174>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d223>

²⁸ The President’s Intelligence Checklist 10 September 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996550, p. 4.

²⁹ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962-1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d225>; The President’s Intelligence Checklist 8 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996653, p. 10.

³⁰ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962-1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d311>

У документах адміністрації Кеннеді надалі інформація щодо баасистів отримала характер опису внутрішньопартійних і державних чвар. Довідки щодо “Баас” стосувалися її внутрішніх проблем, міцності влади і міждержавних сирійсько-іракських відносин. Усе частіше крізь текст офіційних документів починають проступати негатив та іронія, недовіра до баасистів. Характеристика Баас набуває відверто емоційних відтінків. Наприклад, різноманітні фракції всередині партії іменувалися як “екстремістські” або ж “помірковані” угруповання, а Національна гвардія визначалася як “організація озброєних молодих бойовиків, створена Баас” і “сильний важіль... екстремістської фракції”. Вимоги та лідери баасистів також характеризовано як “екстремістські” і “доктринерські”, або ж “помірковані”. З огляду на досить соковиті на епітети довідки і досє баасистських лідерів, в підсумку йшов такий висновок: “містика партії Баас, як організації дисциплінованих і цілеспрямованих ідеалістів, здатних впоратися з багатьма проблемами арабського світу, постраждала”³¹.

Показово, що баасистів сприймали в досить безпринципному і радикальному ключі, як на випадок зі спробами сирійців утримати владу: “нехтуючи встановленими правилами сирійських заколотів, сумарно виставили рахунок тим, хто програв”. При цьому зазначалося, що вони все одно мали “достатньо хиткий” контроль над країною³². Щоб забезпечити власну владу, баасисти в Сирії влаштували масові страти. Показово, що подібні репресії проходили в контексті ідеологічної та геополітичної боротьби з Насером. І собі “Насер в промові минулої ночі здер шкіру зі спини сирійських баасистів і зачинив двері від будь-яких подальших думок про “єдність”, поки вони продовжують контролювати Дамаск”. З іншого боку, “страти також показують готовість баасистів провести безжалюньну кампанію проти Насера”³³. Отже, в американській документації набуває ваги досить різка характеристика на противагу цілком нейтральній спочатку.

У відповідь на єгипетську загрозу іракці відповідали з максимальним емоційним навантаженням: “Ми будемо бити насеристів залізним кулаком і перебувати в засідці для них тут і в Сирії”³⁴. Самі ж сирійці на такий виклик і зовсім призначили генерала Гафіза як “нового силовика (рішучого адміністратора – англ. *Strongman*) Сирії”, що означало зосередити владу “в руках

³¹ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d361>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d363>; The President’s Intelligence Checklist 13 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996660, p. 2–3; The President’s Intelligence Checklist 14 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996662, p. 9; The President’s Intelligence Checklist 19 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996671, p. 3, etc.

³² The President’s Intelligence Checklist 20 July 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996463, p. 3.

³³ The President’s Intelligence Checklist 23 July 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996467, p. 5–6.

³⁴ The President’s Intelligence Checklist 24 July 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996469, p. 2.

людей, які вважають за краще екстремальні вирішення проблем країни”³⁵. Подібні спроби сирійських баасистів зміцнити свою владу Держдепартамент почав сприймати і зовсім з іронією та глузуванням, про що свідчать такі фрази, як “прозора спроба... надати режимові більш представницького зовнішнього вигляду”, “помічені для публіки як “незалежні”, але важко відрізнявані від категоричних”³⁶. Щодо баасистів стали застосовувати яскраво виражені, емоційні епітети іронії, явну недовіру і навіть сарказм у контексті “пускання пилу в очі”; ще одним подібним сигналом зміни ставлення США до цієї політичної сили стала поява частого взяття в лапки в їх характеристиках. Враження про нестійкість і невизначеність долі режимів партії Баас почало цементуватися.

Тим часом, крім внутрішніх суперечок, інтриг і чвар, Баас, судячи з американських документів, почала стикатися з реальною проблемою втрати влади, особливо в Іраку, насамперед з боку симпатиків Насера, особливо військових³⁷. Тобто поступово ідеологічна та зовнішньополітична ворожнеча з Єгиптом почала позначатися на внутрішньому становищі баасистів.

Також нерідко крізь призму партії американці розглядали і питання військово-політичної інтеграції цих двох арабських країн на базі загального “міжнародного” партійного керівництва; сам процес йшов досить болісно (“Ірак й досі неохоча наречена”), додаючи нестабільності режиму і лише загострюючи проблему відносин з насеризмом³⁸. Хоча більшість заміток про запланований союз Багдаду і Дамаску висвітлюються в звичайному “державному” трактуванні, без згадки характеру політичних сил, які перебували при владі в Іраку та Сирії.

Намагаючись знайти вихід з ситуації, що склалася, сирійські баасисти все більш лівішали, відлякуючи імушці класи (“буржуазію”). Не дивно, що це викликало лише еміграцію багатих і середніх верств сирійського населення, вишколу і кваліфікації яких так потребував режим, а також сприяло зростанню опозиції³⁹.

Сильно підірвав вплив баасистів військовий путч в Іраку 18 листопада 1963 р., причинами якого в донесенні міністрові оборони Робертowi Макнамарі

³⁵ The President’s Intelligence Checklist 29 July 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996477, p. 4.

³⁶ The President’s Intelligence Checklist 6 August 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996491, p. 6.

³⁷ The President’s Intelligence Checklist 2 August 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996485, p. 7; The President’s Intelligence Checklist 2 September 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996536, p. 3.

³⁸ The President’s Intelligence Checklist 12 August 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996501, p. 6; The President’s Intelligence Checklist 3 October 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996590, p. 3–4; The President’s Intelligence Checklist 5 October 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996594, p. 7; The President’s Intelligence Checklist 9 October 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996601, p. 4–5; The President’s Intelligence Checklist 29 October 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996635, p. 7.

³⁹ The President’s Intelligence Checklist 6 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996649, p. 6.

міркувалися “внутрішня боротьба між екстремістською і поміркованою течіями панарабської соціалістичної Баас”. Національну гвардію характеризували як “інструмент крайнього крила баасистської партії, що виступає за швидку соціалізацію країни”. Новий керівник Іраку, генерал Абдель Салям Ареф, за підтримки армії скинув цивільне баасистське керівництво. Тональність депеш щодо надзвичайних подій у Багдаді містила у собі явну критику баасистів як лівих антинасеристів, що відображало американське розуміння причин заколоту⁴⁰. Новостворена військова хунта за підтримки або ж нейтралітету армії встановила владу, і баасистській національній гвардії, до якої іракська армія “відчувала відразу”, “було наказано розпуститися”⁴¹.

Незважаючи на настільки очевидну невдачу, баасизм, як і раніше, розглядався як впливова політична сила (“арабська націоналістична політична організація, активна в усьому арабському світі”), що загрожує Єгипту та Йорданії і ускладнює життя Сполученим Штатам (“внутрішньоарабські суперечки ...Nasser-vs-Baath-vs-Monarchies”)⁴².

Однак, після заколоту, Баас все більше втрачала свої позиції, все менше мала вплив на прийняття рішення. Ситуацію ускладнював розкол, що посилювався, між різними фракціями всередині партії, викликаний тепер ще й ставленням до нового іракського керівництва. Опинившись перед перспективою визнати владу Арефа, сподіваючись отримати певні посади в нових урядових структурах, іракська Баас не змогла виробити єдиної лінії в цьому питанні. Почався її фактичний розпад на різні угруповання: проарефівських і лояльних Насерові армійських офіцерів, переслідуваних національних гвардійців, позбавлене влади цивільне керівництво, помірковане крило “м’яких” баасистів (до яких сам Ареф ставився дуже лояльно, не виганяючи повністю з влади і сподіваючись залучити на свій бік), різні дрібні фракції тощо⁴³. Щоправда, стабільності ситуації та міждержавних відносин на Близькому Сході іракський переворот так і не надав.

⁴⁰ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d363>

⁴¹ The President’s Intelligence Checklist 18 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996669, p. 2; The President’s Intelligence Checklist 19 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996671, p. 3.

⁴² *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d363>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d364>; The President’s Intelligence Checklist 23 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996681, p. 10–11.

⁴³ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18/d370>; The President’s Intelligence Checklist 19 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996671, p. 3–4; The President’s Intelligence Checklist 20 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996673, p. 2; The President’s Intelligence Checklist 21 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996676, p. 2; The President’s Intelligence Checklist 23 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996681, p. 10–11.

Нове багдадське керівництво все одно характеризували як “національний поміркований баасистський уряд”, що “не давав великих приводів для радості” тому ж Насерові.

Для іншої баасистської країни – Сирії – заколот також не обіцяв нічого доброго, лише розхитуючи тамтешній режим і змушуючи його одночасно притримувати власне “екстремістське крило” й військових⁴⁴. Відразу слідом за багдадськими подіями спробу антибаасистського перевороту зробило й сирійське офіцерство; співробітники ЦРУ безпосередньо вказували високу ймовірність іракського сценарію в Дамаску внаслідок нерозв’язного партійного розколу, що швидко поглиблювався⁴⁵. Два баасистські режими Вашингтон сприймав як одне ціле і розглядав взаємозалежно, разом, в одному контексті. Сирійські події все більше асоціювалися в американців з іракськими, а донесення агентів ЦРУ викликали відчуття дежавю місячної давнини. Сирійську національну гвардію також іменували “воєнізованою рукою партії”, сили змовників визначали “пронасеристами”, “профспілковими діячами” і армією, а все, що відбувається в цілому – “змазаною копією нещодавніх іракських подій”⁴⁶.

Невпевненість, нестабільність і мінливість залишалися, мабуть, головними визначеннями і характеристиками американців щодо баасистів (та й багато в чому всього Близького Сходу). Після втрати Іраку у Вашингтоні і зовсім відкрито ставили питання про “виживання” баасизму як політичної сили⁴⁷. Визнаючи “перевагу дисципліни в рядах” і “необхідність відновити партдисципліну”, співробітники Держдепартаменту писали про це як про явище минулого; поряд з визнанням її “розсіювання”, вказувалося й “витіснення” Баас із Сирії⁴⁸. Незабаром після іракського заколоту помірковані сирійські баасисти скооперувалися зі своїми іракськими колегами, що залишилися, в тиску на

⁴⁴ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961–63v18/d363>, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961–63v18/d371>; The President’s Intelligence Checklist 13 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996660, p. 2–3.

⁴⁵ The President’s Intelligence Checklist 18 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996669, p. 2; The President’s Intelligence Checklist 25 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996685, p. 6–7; The President’s Intelligence Checklist 26 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996687, p. 3–4; The President’s Intelligence Checklist 6 December 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996705, p. 7; The President’s Intelligence Checklist 8 December 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996709, p. 6.

⁴⁶ The President’s Intelligence Checklist 2 December 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996697, p. 4.

⁴⁷ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961–63v18/d377>

⁴⁸ *Foreign Relations of the United States, Near East, 1962–1963, Vol. XVIII*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961–63v18/d381>; The President’s Intelligence Checklist 15 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996664, p. 4–5; The President’s Intelligence Checklist 16 November 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961–1969, 0005996666, p. 2.

“екстремістів”, вигнавши тих з країни з метою зберегти загальнопартійний вплив⁴⁹.

Отже, після іракського перевороту через часткову втрату влади, Баас для американців знову стає радше об'єктом, аніж суб'єктом політики. Відповідно через позицію нової влади – режиму генерала Арефа і його прихильників (наприклад, Тахіра Яхья), а також різноманітні змови щодо його повалення, Насера, взаємин з ним, а також судові процеси за обвинуваченням з боку нових багдадських правителів і відносин з небаасистами в новому іракському керівництві й проступає нова, перероджена Баас⁵⁰.

Цікаво, що в документах ЦРУ містяться, як правило, радикальніші характеристики, ніж у файлах інших державних органів США (насамперед Держдепартаменту). Хоча в цілому в них також дуже мало виділено саме баасистську складову, наприклад, у тих же державних переворотах. У матеріалах розвідки, на відміну від документів Держдепартаменту і бібліотеки Кеннеді, баасистів частіше згадують у зв'язку з питанням панарабізму або внутрішньо-партійного устрою, політичною нестабільністю. Крім того, в донесеннях ЦРУ Баас куди менше стає “несамостійною” після втрати влади в Іраку: в агентурних зведеннях націоналісти так само актуальні, а частота згадок залишається на попередньому рівні.

Отже, упродовж 1961–1963 рр. простежується певна трансформація образу партії Баас, що відображають документи американських державних органів. Спочатку у сприйнятті дипломатів Держдепартаменту і агентів ЦРУ баасисти не були вагомим політичним силою, гідною спеціального розгляду. Однак незабаром, завдяки майже одночасному захопленню влади у двох країнах (Іраку та Сирії), арабські революціонери набувають імідж дуже могутньої і впливової сили регіонального масштабу. Проте внаслідок досить суперечливої і внутрішньої, і зовнішньої політики, влада прихильників ПАСВ слабшає. Поступово в характеристиках баасистів все більшу роль відіграють відверто негативні конотації. Через внутрішні чвари, кульмінацією яких став переворот генерала Арефа в Багдаді, із грози Близького Сходу партія Баас перетворюється в невпевнених невдах, що гарячково намагалися утримати владу хоча б у Дамаску. Однак подібні метаморфози сприйняття аж ніяк не заважали загальному, досить прагматичному зовнішньополітичному курсові адміністрації Кеннеді щодо Іраку

⁴⁹ The President's Intelligence Checklist 27 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996689, p. 3, 5.

⁵⁰ The President's Intelligence Checklist 4 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996701, p. 2, 4; The President's Intelligence Checklist 5 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996703, p. 9; The President's Intelligence Checklist 7 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996707, p. 9; The President's Intelligence Checklist 18 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996727, p. 5; The President's Intelligence Checklist 19 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961–1969, 0005996729, p. 6.

та Сирії: США були стурбовані боротьбою з радянським проникненням в регіон і необхідністю розширити власні позиції. Американці, як правило, мислили реалістичними геополітичними “державними” категоріями і досить тверезо оцінювали ситуацію. Аналітичні документи ЦРУ і Держдепартаменту, що лягали на стіл президента Кеннеді, сприяли прийняттю виважених рішень по Близькому Сходу. Політика співпраці з Багдадом продовжилася і після 18 листопада 1963 р., так само як і зтяжні заморозки в сирійсько-американських відносинах.

THE IMAGE OF THE BAATH PARTY IN ANALYTIC DOCUMENTS OF THE CIA AND U.S. DEPARTMENT OF STATE (1961–1963)

Kiril KASHTANOV

V. N. Karazin Kharkiv National University
School of History
4 Svobody Sq, 61022, Kharkiv, Ukraine
e-mail: kirilkashtanov@gmail.com

This historical problem is very poorly studied in contemporary historiography. However, the ideas of their own goals of the people's communities they lead in the minds of the country's leadership form the basis of the foreign policy of the state. How exactly were these ideas formed? What was their source? Therefore, the description of construction of the image of Baghdad and Damascus's ruling powers by American state employees is undoubtedly actual goal.

New JFK's administration tried to increase the U. S. influence in the region. The dialogue with Arab nationalism became the one of the most priority aim. Besides Egypt, it concerned “radical-republican” Iraq and Syria. At the same time, Baath party, created by Arab nationalism's ideologies Michele Aflaq and Salah ad-Din al-Bitar in 1947 in Damascus as pan-Arab organization, in 1963 came to power in two countries – Iraq and Syria. Its ideology was Baathism, the kind of Arab nationalism as mix of pan-Arabism, Arab socialism and anticolonialism.

The first mentions about Baath in files of CIA and U.S. Department of State dated to 1961-1962. But Baath was not in the main focus of American's attention. Adherents of this political power were perceived rather the object than the subject of political life of the Near East. Baath mentioned in context of policy of other regional powers (Qassim, Nasser, King Hussein etc).

In beginning of 1963, the situation changed. Almost simultaneous Baath's coming to power in two Arab countries forced Washington give more attention to this political group. Baath party got its own place in the U.S. documents.

The most frequent epithets, used to Baath, was “nationalistic”, “nationalistic-orientation”, “socialistic”, “pan-Arab”, “anti-Communist”, “radical”, “moderate”, “extremist”, “doctrinaire” etc. As usual, in files of Baath first there was not very bright emotional coloration, and mentions about that Arab revolutionist had neutral and restrained character.

Because of antagonistic both internal and foreign policy, the power of the Baath supporters weakened. Little by little in Baath characteristic very negative connotations played more and more role. Through internal strife with the culmination of general Aref's coup in Baghdad, Baath transformed from danger of the Near East to defending uncertain losers, brokenly trying the power at least in Damascus.

Those metamorphoses of perception did not hinder general, pragmatic foreign course of Kennedy's administration concerning both Iraq and Syria. USA was preoccupied with struggle with Soviet influence in the region and increasing its own positions. Americans as usual thought in the realistic geopolitical

“state” categories. The analytic files of the U.S. Department of State and CIA, lied down on the president table every day, helped JFK to make objective decisions regarding the Near East. Both, a policy of collaboration with Baghdad and protracted freezing in Syrian-American relations continued after November 18, 1963 (Aref’s coup).

Keywords: BAATH, party, CIA, department of State, USA.

REFERENCES

- Blum, William. *Killing Democracy: Operations of CIA and Pentagon During Cold War*. Moscow: ANO “The Institute of the Studies and Initiatives of Foreign Relations”, Kuchkovo Pole, 2013. (in Russian).
- Copeland, Michael. *The Game of Nations: The Amoral of Power Politics*. New York: Simon & Schuster, 1970.
- Foreign Relations of the United States, Near East, 1961-1962, Vol. XVII*, edited by Nina J. Noring. Washington: USG Printing Office, 1994, accessed December 31, 2016, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v17>
- Foreign Relations of the United States, Near East, 1962-1963, Vol. XVIII*, edited by Nina J. Noring. Washington: USG Printing Office, 1995, accessed December 31, 2016, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v18>
- Fursenko, Alexander. *Russia and International Crises of the Middle of the XX Century*. Moscow: Science, 2006. (in Russian).
- Grigoryan, Genrich. *The Position of Syria in the Middle East Conflict*. Yerevan, Publishing Office of the Academy of Sciences of Armenian SSR, 1989. (in Russian).
- Kosach, Grigoriy. “Arab Nationalism or Arab Nationalisms: a Doctrine, Ethnonym, Variants of Discourse” in *Nationalism in the World’s History*, edited by Valeriy Tyshkov. Moscow: The Institute of Countries of Asia and Africa, 2011. (in Russian).
- Primakov, Evgeniy. *Confidentially: The Near East: Onstage and Backstage (the Second Half of the XX – the Beginning of the XXI century)*. Moscow: The Russian Newspaper, 2012. (in Russian).
- The President’s Intelligence Checklist 7 October 1961, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005991984, p. 5.
- The President’s Intelligence Checklist 12 April 1962, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005992296, p. 5.
- The President’s Intelligence Checklist 12 December 1962, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996084, p. 8.
- The President’s Intelligence Checklist 8 February 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996181, p. 8.
- The President’s Intelligence Checklist 14 February 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996190, p. 3-4.
- The President’s Intelligence Checklist 9 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996230, p. 2-3.
- The President’s Intelligence Checklist 11 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996232, p. 4.
- The President’s Intelligence Checklist 15 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996240, p. 9.
- The President’s Intelligence Checklist 29 March 1963, CIA Library, President’s Daily Brief 1961-1969, 0005996267, p. 5-6.

- The President's Intelligence Checklist 22 April 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996307, p. 9.
- The President's Intelligence Checklist 25 April 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996313, p. 12.
- The President's Intelligence Checklist 26 April 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996315, p. 2-3.
- The President's Intelligence Checklist 1 May 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996323, p. 5-6.
- The President's Intelligence Checklist 4 May 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996329, p. 4-5, 11.
- The President's Intelligence Checklist 9 May 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996337, p. 4.
- The President's Intelligence Checklist 11 May 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996341, p. 4.
- The President's Intelligence Checklist 13 May 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996343, p. 3-4.
- The President's Intelligence Checklist 18 May 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996353, p. 6.
- The President's Intelligence Checklist 20 May 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996355, p. 2.
- The President's Intelligence Checklist 27 May 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996368, p. 5-6.
- The President's Intelligence Checklist 27 June 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996422, p. 6.
- The President's Intelligence Checklist 28 June 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996424, p. 5.
- The President's Intelligence Checklist 1 July 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996429, p. 4.
- The President's Intelligence Checklist 8 July 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996441, p. 6.
- The President's Intelligence Checklist 19 July 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996461, p. 3-4.
- The President's Intelligence Checklist 20 July 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996463, p. 3.
- The President's Intelligence Checklist 23 July 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996467, p. 5-6.
- The President's Intelligence Checklist 24 July 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996469, p. 2.
- The President's Intelligence Checklist 29 July 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996477, p. 4.
- The President's Intelligence Checklist 2 August 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996485, p. 7.
- The President's Intelligence Checklist 6 August 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996491, p. 6.
- The President's Intelligence Checklist 12 August 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996501, p. 6.

- The President's Intelligence Checklist 2 September 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996536, p. 3.
- The President's Intelligence Checklist 10 September 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996550, p. 4.
- The President's Intelligence Checklist 19 September 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996566, p. 6.
- The President's Intelligence Checklist 27 September 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996580, p. 4.
- The President's Intelligence Checklist 3 October 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996590, p. 3-4.
- The President's Intelligence Checklist 5 October 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996594, p. 7.
- The President's Intelligence Checklist 9 October 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996601, p. 4-5.
- The President's Intelligence Checklist 29 October 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996635, p. 7.
- The President's Intelligence Checklist 6 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996649, p. 6.
- The President's Intelligence Checklist 8 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996653, p. 10.
- The President's Intelligence Checklist 13 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996660, p. 2-3.
- The President's Intelligence Checklist 14 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996662, p. 9.
- The President's Intelligence Checklist 15 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996664, p. 4-5.
- The President's Intelligence Checklist 16 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996666, p. 2.
- The President's Intelligence Checklist 18 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996669, p. 2.
- The President's Intelligence Checklist 19 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996671, p. 3-4.
- The President's Intelligence Checklist 20 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996673, p. 2.
- The President's Intelligence Checklist 21 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996676, p. 2.
- The President's Intelligence Checklist 23 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996681, p. 10-11.
- The President's Intelligence Checklist 25 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996685, p. 6-7.
- The President's Intelligence Checklist 26 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996687, p. 3-4.
- The President's Intelligence Checklist 27 November 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996689, p. 3, 5.
- The President's Intelligence Checklist 2 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996697, p. 4.

- The President's Intelligence Checklist 4 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996701, p. 2, 4.
- The President's Intelligence Checklist 5 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996703, p. 9.
- The President's Intelligence Checklist 6 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996705, p. 7.
- The President's Intelligence Checklist 7 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996707, p. 9.
- The President's Intelligence Checklist 8 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996709, p. 6.
- The President's Intelligence Checklist 18 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996727, p. 5.
- The President's Intelligence Checklist 19 December 1963, CIA Library, President's Daily Brief 1961-1969, 0005996729, p. 6.